

Socialnämndens arbete med våldsutsatta
kvinnor samt barn som bevittnat våld

I Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) publiceras myndighetens föreskrifter och allmänna råd.

- Föreskrifter är bindande regler.
- Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Socialstyrelsen ger årligen ut en förteckning över gällande föreskrifter och allmänna råd.

SOSFS kan beställas från Socialstyrelsens beställningsservice,
120 88 Stockholm, fax 08-779 96 67, e-post socialstyrelsen@strd.se

ISSN 0346-6019 Artikelnr 2009-11-28

Tryck: Edita Västra Aros, Västerås 2009

Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld;

**SOSFS
2009:22 (S)**

Utkom från trycket
den 22 december 2009

beslutade den 24 november 2009.

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för socialnämndens verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) som rör kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta kvinnor) samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna (barn som bevittnat våld).

Utgångspunkt för socialnämndens arbete

Våldsutsatta kvinnor

Enligt 5 kap. 11 § andra stycket socialtjänstlagen ska socialnämnden särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden bör i verksamhet som rör våldsutsatta kvinnor se till att de metoder som används för att ge en kvinna stöd och hjälp är utformade utifrån den bästa tillgängliga kunskapen om våldsutsatta kvinnors behov och vad som ger bäst resultat.

Nämnden bör vidare i verksamheten beakta både grupper och enskildas behov av stöd och hjälp, inklusive särskilda behov på grund av t.ex. ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller missbruk och beroende.

Barn som bevittnat våld

Enligt 5 kap. 11 § tredje stycket socialtjänstlagen ska socialnämnden särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Socialnämnden bör i verksamhet som rör barn som bevittnat våld se till att de metoder som används för att ge ett barn stöd och hjälp är utformade utifrån den bästa tillgängliga kunskapen om barns behov och vad som ger bäst resultat.

Handlingsplan

Av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen framgår det att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet samt att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras.

Socialnämnden bör i verksamhet som rör våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld

- fastställa uppföljningsbara mål,
- beskriva hur grupper och enskilda ska informeras om nämndens verksamhet på området,
- regelbundet kartlägga omfattningen i kommunen av våld eller andra övergrepp mot kvinnor av närstående,
- regelbundet kartlägga omfattningen i kommunen av barn som bevittnat våld,
- analysera hur de sociala tjänster som erbjuds svarar mot grupper och enskildas behov,
- fastställa på vilka områden det finns behov av att samverka såväl internt som externt, både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden,
- beskriva hur skyddade personuppgifter ska hanteras,
- redogöra för hur nämnden ska fullgöra sitt ansvar för kontroll och uppföljning av sådan verksamhet till vilken nämnden har lämnat över genomförandet av insatser enligt socialtjänstlagen, och
- redovisa hur uppföljning och utvärdering av nämndens verksamhet på området bör göras.

Socialnämnden kan sammanställa ovanstående i en handlingsplan som kontinuerligt följs upp och revideras.

Kompetens

Enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen ska det för utförande av uppgifter inom socialtjänsten finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

All personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden enligt socialtjänstlagen bör ha teoretiska kunskaper inom området våld eller andra övergrepp av eller mot närstående samt förmågan att praktiskt tillämpa dessa kunskaper. Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden som avser våldsutsatta kvinnor bör dessutom ha socionomexamen.

All personal som genomför insatser enligt socialtjänstlagen bör regelbundet få kompetensutveckling inom området våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.

Förhandsbedömning

När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha bevittnat våld bör nämnden skyndsamt göra en förhandsbedömning av om en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen ska inledas.

Utredning

Enligt 11 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen ska socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Våldsutsatta kvinnor

I alla typer av ärenden som rör en våldsutsatt kvinna bör socialnämnden, med anledning av våldet, bl.a. utreda

- vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- risken för att kvinnan kommer att utsättas för ytterligare våld,
- hur kvinnans nätverk ser ut,
- vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp på kort och lång sikt, och
- om något barn har bevittnat våldet.

Barn som bevittnat våld

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2006:12) om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga bör en utredning till skydd eller stöd för ett barn ha en klar inriktning på barnets situation, hans eller hennes behov och hur dessa tillgodoses.

När ett barn har bevittnat våld bör socialnämnden, med anledning av våldet, bl.a. utreda

- vilket behov barnet har av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- hur våldet har påverkat barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet,
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet,
- om barnet också har blivit utsatt för våld, och
- vilket behov barnet har av stöd och hjälp på kort och lång sikt.

Av 5 kap. 2 § första stycket socialtjänstförordningen (2001:937) framgår det att om socialnämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om bl.a. vårdnad eller umgänge för ett barn, ska nämnden göra en framställning eller ansökan om det hos den domstol till vilken ärendet hör.

Insatser

Enligt 3 kap. 1 § femte strecksatsen socialtjänstlagen hör det till socialnämndens uppgifter att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

I 4 kap. 1 § socialtjänstlagen finns bestämmelser om den enskildes rätt till bistånd av socialnämnden.

Våldsutsatta kvinnor

Av 5 kap. 11 § andra stycket socialtjänstlagen framgår det att socialnämnden särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor kan vara i behov av stöd och hjälp.

Tillfälligt boende

Om en våldsutsatt kvinna är i behov av stöd och hjälp akut eller på kort eller lång sikt, bör socialnämnden bl.a. kunna erbjuda henne

- lämpligt, tillfälligt boende som är tillräckligt bemannat av kvalificerad personal och som har tillräckliga skyddsanordningar, t.ex. lås och larm, och
- annat lämpligt, tillfälligt boende.

Det boende som erbjuds en våldsutsatt kvinna bör även ta emot samt vara lämpligt för medföljande barn oavsett kön och ålder.

Råd och stöd m.m.

Om en våldsutsatt kvinna är i behov av stöd och hjälp akut eller på kort eller lång sikt, bör socialnämnden bl.a. kunna erbjuda henne

- råd och stöd,
- hjälp vid kontakt med andra myndigheter, t.ex. hälso- och sjukvården, polisen och Skatteverket,
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- hjälp med att söka och anskaffa ett nytt permanent boende.

Ekonomiskt bistånd

Av Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2003:5) om ekonomiskt bistånd framgår det när våld eller andra övergrepp av eller mot närstående särskilt bör beaktas i bedömningen av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Socialnämnden bör ha beredskap för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som är akut och avser en våldsutsatt kvinna.

Barn som bevittnat våld

Av 5 kap. 11 § tredje stycket socialtjänstlagen framgår det att socialnämnden särskilt ska beakta att barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp.

Om ett barn som bevittnat våld är i behov av stöd och hjälp med anledning av våldet, akut eller på kort eller lång sikt, bör socialnämnden bl.a. kunna erbjuda barnet

- råd och stöd
- stöd- och behandlingsinsatser, och
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer.

Socialnämnden bör också med anledning av att barnet har bevittnat våld kunna erbjuda barnets föräldrar och andra till barnet närstående råd och stöd utifrån barnets behov.

Socialstyrelsen

HÅKAN CEDER

Birgitta Resenius
(Socialtjänstavdelningen)

